

Spekulationens general

av Börje Lindström

Stockholm, 29 mars 2000

Varje gång jag hör att Alan Greenspan är "den bästa centralbankiren i världshistorien" tänker jag på John Law, den en gång geniförklarade arkitekten bakom 1700-talets Mississippibubbla - en storspekulation som började i Frankrike och sedan spred sig över Europa.

Hemligheten bakom Laws ekonomiska mirakel var att han tryckte upp obegränsade penningssummor som lånades ut till fransmännen att spekulera för. Det gick så länge som det gick. När kraschen kom drevs Law i landsflykt.

Greenspan har i princip gjort samma sak som Law men i betydligt större skala: USA:s centralbank har under senare år dramatiskt ökat penningmängden och tillgången på ständigt nya krediter har höjt både börsen, huspriserna och konsumtionen (två tredjedelar av USA:s ekonomi) till skyarna.

Precis som under 1920-talet har de stigande börskurserna fött en allmän känsla av välbefinnande, bankerna har blivit oförsiktiga och när sedan låneekonomin snurrat allt fortare har till slut det sista vettet flugit ut ur den amerikanska allmänheten och plötsligt är nu alla bergfast övertygade om att man fått "en ny ekonomi".

Sparkassan Lincoln

Den 13 februari 1985 arbetade Greenspan ännu som Wall Street-ekonom. Ägaren till den tvivelaktiga sparkassan Lincoln hade bett Greenspan göra en värdering. Sparkassan hängde på gärsgårn. Efter att ha fått 40.000 dollar för besväret skickar nu Greenspan ett brev till övervakningsmyndigheten. Greenspan skriver att den svårt skuldtyngha sparkassan är en "finansiellt stark institution" och att den så

kommer att vara inom den "överskådlig framtid". Fyra år senare var Lincoln kaputt och sparkassan togs över av staten.

När Greenspan sedan blev chef för centralbanken hamnade han mitt i 1987 års Wall Street-krasch. Medan Vita Huset ringde runt till storföretagen och uppmanade dem att genast köpa tillbaka sina aktier satte Greenspan full fart på sedelpressarna. De nya pengarna skickades ut till bankerna, vilka omgående lånade ut sju färskmiljarder dollar till fortsatt spekulation. På så sätt hävdades börskraschen och aktierna började stiga igen.

De gamla Wall Street-vännerna

Det är inte småspararna som driver på börsutvecklingen, utan de stora bankerna, företagen, finansinstituten och fonderna. Det är också dessa, hans gamla Wall Street-vänner, som Greenspan allt sedan 1987 inriktat sig på att stödja. Ett exempel är fonden LTCM som hösten 1998 gjorde så sagolika förluster att den hotade välta hela världens finansiella system.

En räddningsaktion för att sätta LTCM på fötter var nödvändig. Som en skänk från ovan erbjöd sig den av alla respekterade miljardären Warren Buffet att köpa fonden och ta över dess gigantiska skulder. Men se Buffet avspisades av Greenspan och i stället räddades LTCM av USA:s centralbank i ett komplicerat rävspel.

Vad hade då hänt om Buffet fått köpa? Jo, LTCM-ägarna (Greenspans vänner) hade personligen måst ansvara för förlusterna och fått gå utan ett cent på fickan. Med Greenspans lösning fick de i stället behålla en del av sina pengar och nu, våren 2000, är den gamle LTCM-chefen igång igen med nya friska spekulationer.

Marknadens man

Greenspan är en marknadens man, ingen ekonomisk landsfader. När hans kolleger hösten 1994 föreslog en räntehöjning med 0,5 procent började Greenspan tala om sin nervösa mage och lät förstå att man inte kunde höja räntan med mer än 0,25 procent eftersom han, som han sa, "känner marknaden" och att Wall Street inte fick utsättas för en chock. Därefter har Greenspan tagit för vana att i förväg ge en hint om att han tänker höja räntan - allt för att stryka Wall Street medhårs.

Sedan sommaren 1999 har Greenspan med sina små myrstep - 0,25 procent per gång - höjt USA:s kortränta, men spekulatjonen har fortsatt och USA:s ekonomi har blivit än mer överhettad. Att dessa hans räntehöjningar inte haft någon som helst avkylande effekt är inte alls konstigt, ty varje gång Greenspan höjt räntan har han samtidigt slussat ut en uppsjö med nya pengar till bankerna.

Det har alltså å ena sidan blivit lite dyrare att låna, men å andra sidan har det plötsligt funnits mer pengar att låna ut. Effekten av Greenspans räntehöjningar har på detta sätt blivit noll.

Det är i sammanhanget viktigt att påpeka att det inte bara är Greenspan som skapar krediterna. I avregleringens tid kan all USA:s banker, mäklare, finansinstitut och bolånebolag på egen hand - och med Greenspans goda minne - skapa enorma krediter, vilket gör att det alltid, räntehöjning eller inte, finns ett lånehav att ösa ur för spekulanterna och konsumenterna.

Inga produktivitetssökningar alls

Varför rensar nu inte Greenspan upp i de finansiella träskmarkerna, där nyss ett av de halvstatliga bolåneinstituten meddelat att man under den närmaste tioårsperioden tänker låna ut två biljoner dollar (!) till USA:s ensamma mammor för att de skall få köpa varsin villa?

Det enkla svaret är att Greenspan målat in sig i ett hörn. Höjer han räntan för mycket, eller

minskar han penningmängden, kommer USA-börsen och hela fastighetsmarknaden att stört dyka och i fallet ta med sig både Greenspans rykte och USA:s ekonomi. För att undvika en krasch är därför Greenspan illa tvungen att förse marknaden med ständigt färskt pengar, ständigt nya lån.

Det olustiga är att Greenspan vilselett det amerikanska folket - och för den delen hela världen - när han sagt att USA genomgår en ekonomisk revolution där den nya tekniken gett ofantliga produktivitetssökningar. Men se, det finns inga ökning! Det är endast inom tillverkningen av datorernas hårdvara som någon ökning skett och denna tillverkning svarar bara för 1 procent av USA:s ekonomi. I resten av ekonomin - 99 procent - finns det inga produktivitetssökningar alls, snarare sänkningar.

Varifrån kommer dessa häpnadsväckande uppgifter? Från USA:s centralbank som låtit undersöka saken för en tid sedan - Greenspan är chef för centralbanken, men lyckligtvis kan han inte styra den i minsta detalj. Det finns alltså tjänstemän inom banken som inte alls tycks dela Greenspans förvridna syn på USA:s ekonomi.

Nya ekonomin en bluff

Men är det då möjligt att USA lever på lån och att hela dess hyllade "nya ekonomi" därför, rent ut sagt, är en bluff? Javisst, det är i allra högsta grad möjligt - precis som i både Japan och Sverige i slutet av 1980-talet, precis som i John Laws Frankrike, precis som i USA under 1920-talet.

Hur mycket är då USA skyldigt? Den amerikanska statens lån har minskat (tack vare skatteintäkterna från spekulationskarusellen) men företagets och hushållens lån har stigit dramatiskt och fortsätter att stiga, dag för dag. USA:s totala skuldsättning (alltså alla statens, företagets och hushållens lån tillsammans) torde lågt räknat ha ökat från 8,5 biljoner dollar

1992 till 14,2 biljoner dollar i juni 1999 (vissa källor uppger betydligt högre siffror).

USA:s skulder uppgår alltså till mer än hälften av världens BNP, något som nyligen fått ett av de stora kreditvärderingsinstituten att dra öronen åt sig och sätta USA på samma bevakningslista som Cypern och Egypten.

Vad säger då Greenspan om att hela USA:s ekonomi är byggd på ett skuldberg?

Greenspan vill, föga förvånande, inte alls

diskutera skulderna - då skulle ju alla förstå att kejsaren är naken - och vid The Humphrey-Hawkins testimony den 16 februari i år slog han därför en logisk knut på sig själv när han inför en väl påläst kongressman förklarade att han - chefen för USA:s centralbank - inte vet vad pengar är och att han alltså inte kunde ge något svar på om han tappat kontrollen över kreditgivningen.

Så talar spekulationsens general.

Artikeln är hämtad från borjelindstrom.se